



работката и анализа на информацията. Практиката показва, че за отклоненията и пропуските в работата на терен могат да се използват сведенията от повторни интервюта с част от респондентите, с експерти в дадената област и др.

Очакваният резултат от третия етап е доклад с оценка за качеството на произведените информационни продукти и на резултатите от техния анализ.

В доклада задължително се включват: 1) описание на технологията, по която е априориран въпросникът; 2) отговори на споменатите изисквания на Евростат; 3) индикатори и оценки за пропуски и грешки при провеждане на изследването.

Основните елементи, които трябва да присъстват в доклада за качеството на изследването и на създадения информационен продукт, са представени на фиг. 4.

Допълнително предимство, което предлага ретроспективният прожектор, е, че той действа като механизъм за по-бързо овладяване на уменията и знанията по конструирането на въпросниците. Това става главно чрез изследване на задължителните елементи и на рисковите точки, които присъстват в процеса на създаване на въпросника, както и чрез специалното изследване на допуснатите грешки.

3. „SOS сигнали” към проектантите на въпросници в ЕСИ

Идеален въпросник, в който рес-

пондентите ясно разбират и еднозначно тълкуват всички въпроси и могат да отговорят на тях без трудности и проблеми, не съществува. И едва ли е възможно някога да се конструира. Причините за това са много и се крият в самата същност на сложната реална действителност, отчасти и в ограничените познавателни възможности на въпросника. Общоприето е виждането сред изследователите, че проблемите по създаване на висококачествен въпросник са поне толкова сложни, колкото е сложен езикът на общуването между хората, интересите, мотивациите и поведението им в социалните взаимодействия между тях.

От дългогодишния опит в провеждането на социалните изследвания и интензивните методологически разработки са изкристализирали принципи, правила и препоръки към изследователите. Въпреки това потребността от солидна методологическа основа, на която да се опират проектантите на въпросници, далеч не е задоволена. Затова към предлаганата визия за етапите на процеса на проектиране, априорна и оформяне на въпросника се прибавя един помощен мисловен инструмент, наречен „SOS сигналите” към проектантите на въпросника. Те маркират основните рискови моменти за допускане на дефекти във въпросника и, образно казано, разкриват опасността от „корабокрушения” в тази област. „SOS сигналите” са съсредоточени върху две групи въпроси: 1) какви са най-важните неща, които проектантите на